תנ״ך · ראשונים · אבן עזרא · נביאים

אבן עזרא על חגי

רבנו אברהם אבן עזרא [הראב"ע]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אבן עזרא על חגי

רבנו אברהם אבן עזרא [הראב"ע]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אבן-עזרא-על-חגי/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פסוק א 4
פסוק ב 4
פסוק ג 4
פסוק ד 4
פסוק ה 4
פסוק ו 4
פסוק ז 5
פסוק ט 5
פסוק י 5
פסוק יא 5
פסוק יב 5
פסוק יג 5
פסוק יד 5
פסוק טו 5
פרק ב 6
פסוק א 6
פסוק ב 6
פסוק ג 6
פסוק ד 6
פסוק ה 6
פסוק ו 6
פסוק ז 6
פסוק ח 6
פסוק ט 6
פסוק י 7
פסוק יא 7
פסוק יב 7
פסוק יג 7
פסוק יד 7
פסוק טו 8
פסוק יז 8
פסוק יח 8
פסוק יט 8
פסוק כ 9
פסוק כא 9
פסוק כב 9
פסוק כג 9

פרק א

פסוק א

בשנת - זה דריוש הפרסי שאמרו קדמונינו ז"ל, שהוא בן אסתר המלכה. אמר רבי משה: כי בחדש תחלת החדש בכל מקום. ואם כן למה כתב ביום אחד לחדש? והוא זרובבל בן רפיה אחי שאלתיאל מבני יכניה ובעבור שגדלו דודו שאלתיאל, קראו על שמו בנו, כמו ויהי לה לבן וככה ואלה בני מיכל בת שאול כי לא היה לה ולד רק גדלה אותם ויהוצדק אבי יהושע היה כהן גדול בבית ראשון כאשר נשרף, כי כן כתוב על כן ירש בנו מעלתו בצאת ישראל מגלות בבל, על כן לא שמש עזרא דודו בכהונה גדולה בימי יהושע גם בימי בנו ונכדו, ככתוב בספר עזרא.

פסוק ב

כה, עת בא עת - כדרך: ואני אנה אני בא.

פסוק ג

ויהי, לאמר - במקום הזה לאמר לעם הזה מה שאין כן בתורה, כי וידבר השם אל משה לאמר פירושו דבר למשה לאמר לו הענין, על כן אחריו דבר אל בני ישראל ואמרת להם.

פסוק ד

העת - לבנות ולשבת בבתים ספונים ,כמו וספון בארז.

פסוק ה

ועתה. דרכיכם - בצרכי העולם.

פסוק ו

זרעתם, והבא - דגן אל הבית מעט.

אכול - אתם אוכלים.

לשכרה - כמו לשבעה כדרך ואכלתם ולא תשבעו כי יש זמן שבני אדם אוכלים הרבה ואינם שבעים וככה שתה הרבה ואין שכרות, לא שיעבור החוק להשתכר. ודע כי מלת חם קשה, כי הנה כתוב: חם לבי בקרבי והוא האמת, וחם להם צריך להיות האויר מחמם וככה ואין לחום לו - וחום במשקל קור מפעלי הכפל וזה פרושי מפיו, ואם הוא מן חמם והפתח יוכיח כי כל פעלי הכפל נפתחין כשנחסר אות הכפל, כמו: אם תם הכסף שהוא תמם ולא נוכל לומר שהוא כמו שב, שפעמים שהוא פועל עומד שהוא שב בעצמו, ופעמים שהוא פועל יוצא, כמו ושב את שבותך כי ושב הוא קמוץ וחם הוא פתוח.

צרור - כמו צרור הכסף, ואם היה נקוב לא ימצא בו מאומה.

פסוק ז
כה, שימו - אחר שתעשו מה שאצוה אליכם עלו.

פסוק ט
פנה - עד עתה פניתם אל הרבה והבאתם אותו אל בתיכם.
ונפחתי בו - באותו המעט ואין בו ברכה ועתה דעו, יען מה – והטעם למה היה כן? בעבור ביתי שהוא חרב.
ואתם רצים - כל אחד מכם הולך ואין איש שם על לב חרבן ביתי לבנותו.

פסוק י
על כן טעם עליכם - בעבור השמים, כדרך והיו שמיך אשר על ראשך נחשת, או עליכם לבדכם לא על יושבי הארץ.
כלאו - מלתת הטל.

פסוק יא
ואקרא חורב - דרך צחות, כדרך: יען ביתי אשר הוא חרב.
וטעם ואקרא - ואגזור על הארץ עד היותה כנחושה.
ועל ההרים - מגד ההרים כמו ומראש הררי קדם.
וממגד - גבעות עולם.
ועל כל יגיע כפים - כי לא יצליח ויגעו לריק המשקים ממי באר לא יועילו.

פסוק יב
וישמע בקול - שהם חייבים לבנות בית השם, אפילו לא התנבא על כן.
ועל דברי - ועוד על דברי.

פסוק יג
ויאמר, מלאך ה' - שליח.
במלאכות - בשליחות ה' ומלאך מלה רביעית או המ"ם נוסף ומגזרתו מלאכה.

פסוק יד
ויער - היה ראוי שיאמר ויער כמו ויקח וישב, רק נפתח מפני העי"ן.
פחת - כמו: הקריבהו נא לפחתך. וכמוהו להיות פחם, ובלשון פרס פחת נקרא התרשתא.

פסוק טו
ביום עשרים - דבק עם ויעשו מלאכה, אף על פי שיש הפסק.

פרק ב

פסוק א
בשביעי - בחדש השביעי.

פסוק ב
אמר נא - לעולם חולקים כבוד למלכות על הכהונה ועל הנבואה, כמו יהושע לפני כלב רק בדברי השם הדבר הפוך, כלב קודם ואף על פי שהיה יהושע גדול מכלב בשנים, הקדימו השם בדברו בו בעבור: ויהס כלב ולא ויהס יהושע וכתוב: אחרי שאול ואחרי שמואל המה יסד דוד ושמואל וככה זרובבל לפני יהושע, שהוא מבני יהויכין.

פסוק ג
מי בכם - אתם הזקנים.

פסוק ד
ועתה, ועשו - דבק עם תחלת הפסוק הבא אחריו והוא את הדבר והטעם דברי התורה לשמור ולעשות.

פסוק ה
ורוחי - נבואתי.

פסוק ו
כי עוד אחת - פליאה אעשה.
מעט היא - בעיני לעשותה, או למעט ימים תהיה.

פסוק ז
טעם להרעיש דרך משל, או כמשמעו שישמע רעם ורעש וירגזו כל האדם, שהם ביבשה גם בספינות הים ויביאו מנחות לביתי.

פסוק ח
לי - בכל מקום שלי הוא ואני אעשה פלא לשום בלב הכל, להביא הזהב אל ביתי.

פסוק ט
גדול - אמר יפת: כי הבית הראשון עמד ארבע מאות שנה ועשר שנים והבית השני עמד ארבע מאות וכ' היה בימי הורודוס כאשר כתב בספר יוסף בן גוריון. ורבי משה אמר: כי זה היה על תנאי, אילו היו צדיקים גמורים כאשר אמר זכריה: והיה אם שמוע תשמעו.

פסוק י
בעשרים - אמר ר' ישועה: כי זה תשיעי הוא להתחלת מלכות דריוש ולא ידענו מתי היה תחילת חדש מלכותו. ולא דבר נכונה, כי הנה כתוב בנבואת זכריה לחדש התשיעי בכסליו והנה החשבון מניסן, וככה חודש זיו הוא חדש אייר, כי החדש השני אינו דבוק עם למלוך שלמה רק למלוך דבק עם בשנה הרביעית, כי אין מנהג ישראל למנות לחדשים כי אם לשנים, וככה הוא בשנה הרביעית למלוך שלמה על ישראל בחודש זיו הוא החודש השני שהוא אייר.

פסוק יא
כה - הכהנים הם מורי התורה ובימי חגי היו מקריבים העולות על המזבח תשע עשרה שנה טרם נבנה הבית, ובספר דניאל נתבאר זה בפירוש ועתה שם היה בכלל הכהנים יהושע שהוא הכהן גדול ותורה יבקשו מפיהו ולא יטעה להשיב וראינו על דרך הפשט, כי חגי לא אמר לכהנים שלא הורו תורת אמת, רק אמר כן העם הזה.

פסוק יב
הן בשר קדש - כמשמעו, קודש ממש והפך יקדש יטמא, ואם יקדש יטמא למה ישנה, כי זה הכתוב אחר זה וכתוב: ולא תטמאו והייתם קדושים והיא מתקדשת מטומאתה. ומלת פן תקדש את המלאה קדש ממש, כי יתערב הכל וישוב קדש אם לא יוציאו הקדש בזמנו כאשר באר זה מנחם בן סרוק הספרדי באר היטב, ומלת קדשה מתקדשת ומזמנת עצמה לכל חפץ, ואין פירוש המלה טמאה. גם מלת קדש כמעשה המצרים בדברי הבתולות כי תולדת המצרים היא רפה מפני היאור המרבה לחה שלהם, על כן אין בהם כח כשהם קרוב לארבעים או יותר לבעול הבתולה, עד שיביאו נער וישכב עמה מעט עד שיהיה הפתח פתוח והוא נקרא קדש דרך זנות אומנותו בכך, ועל כן צוה הכתוב כמעשה ארץ מצרים וגו'. והנה השאלה על בשר קדש שכתוב וכל אשר יגע בבשרה יקדש אם נגע הכלי הוא הכנף ששם הבשר הוא הקדש אל הלחם, או לאחד הנזכרים היקדש? אז ענו הכהנים ואמרו לא, ונכונה דברו אחרי שלא נגע בכל אלה לבד הכנף ולא בשר הקדש ממש נגע בהם, והוא הדין כי לא נגעו בבשר קדש.

פסוק יג
ויאמר - טעם בכל אלה באחד מאלה, כמו בן אתונות ורבים כמוהו: ויקבר בערי גלעד.

פסוק יד
ויען - הטעם ישראל המביאים קרבן חטאת על שגגתם מזידים אשמים בדברים קשים, שהם חמורים ולא היו נזכרים מהם ויביאו קרבן על דבר שנעלם והם עושים שלא כהוגן

בדעתם בזדון, גם הכהנים דבר הטהרה והטומאה, על כן אמר חגי: כן העם הזה - הם הכהנים, וכן הגוי הזה - הם ישראל זה וכן כל מעשה ידיהם.
ואשר יקריבו - במזבח לפני וזהו שם טמא הוא. והנה התברר כי אין כח בקודש לקדש מה שלא היה קדש על ידי מגע אמצעי, ככח טמא נפש לטמא, וזה היה דרך משל דרך נתן אל דוד שתפסו בדבריו ואמר לו: אתה האיש ויען גם נכון הוא להיות המשל, בעבור שהם בונים בתים לשבתם ובית השם חרב על כן אחריו.

פסוק טו

ועתה שימו נא לבבכם - וטעם ומעלה - היום הבא אחר זה, כמו: מבן עשרים שנה ומעלה ותחסר מלת כי.
מטרם שום אבן - וטרם ישרת בעבור אחר, וכן הוא מטרם היותם האבנים יסוד ההיכל כל בא אל ערמת דגן ויחשבו המחשבים שיהיו בה עשרים מדה והנה חציה, כי המארה היתה בה.
מלת לחשוף - מים מגבא כמו לדלות והנה המארה שימצאו בה, פחות מהחצי שיחשבו.

פסוק יז

הכיתי - כבר הזכרתי בספר עמוס כי מכת השדפון בקמה כמו: שדופות קדים.
וירקון - שמוריק והעד כי כן הוא שהזכיר הברד.
וטעם את כל מעשה ידיכם – כי מאירת ה' כללה הכל הפך: וברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך אשר תעשה.
ואין אתכם אלי - הטעם לא שבתם אלי והנה התברר כי ה' יסרם אולי ישובו מדרכם הרעה ולא שבו, על כן נתן להם המשל הנזכר.

פסוק יח

שימו - הנה הזכיר למעלה יעשו מלאכה בששי, וזה היה להביא האבנים ולהיותם מגוררות ומתוקנות ובתשיעי החלו לשום אבן אל אבן ליסד הבית, ולמ"ד למן היום נוסף כלמ"ד השלישי לאבשלום.

פסוק יט

העוד - הה"א לתימא ובעבור אות הגרון נפתח כמשפט וזה כמו: העוד אביכם חי והנה היה הזרע זרוע בארץ והטעם אין לכם אחר המגורה מקומות, שישימו שם הדגן בבתים כמו נהרסו ממגורות, כי בעבור שהכם בברד לא היה להם רק מעט. והנה הטעם אם אכה אתכם זאת השנה, תמותו והנה החלותם ליסד הבית, אז תחל הברכה בכל.

מן היום אשר יסד ההיכל - אברך וזהו מן היום הזה ומעלה האמור למעלה והזכיר מפרי העץ, הנזכרים הגפן והתאנה והרמון והזית וטעם לא נשא ציץ ולא עלה, ואף כי פרי עד עתה לא נשא.

פסוק כ

ויהי, שנית - כי ביום אחד התנבא פעמים.

פסוק כא

אמור, מרעיש - דרך משל כאשר אומרים בימים האלה בארץ ישמעאל, בבוא שמועות רעות ממלחמות נהפך העולם.

פסוק כב

והפכתי - כי מלחמות רבות היו עתידות בימי הנביא בהנבאו להיותה, וידענו כי כן היה רק לא מצאנו ספרים הקדמונים, לדעת המלחמות שהיו בימי דריוש זה הפרסי ובימי ארתחשסתא המולך אחריו, ובימיהם זרובבל הנשיא ליהודה, כי הוא ששבצר בראיות גמורות מן המקרא.

פסוק כג

ביום אקחך - כדרך ישלח ממרום יקחני.
ושמתיך - שמור כאילו היית חותם על יד ימיני וזה דרך משל.